

ПИТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ

УДК 371.315+614.253.4+616.314

І. В. Палійчук

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЛІКАРІВ- СТОМАТОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Основним завданням системи безперервного професійного розвитку лікарів є постійне вдосконалення знань та навичок відповідно до потреб, продиктованих сучасністю. Сьогодення вимагає вдосконалення системи післядипломної професійної освіти в Україні, пошуку прогресивних методів підвищення професійної кваліфікації лікарів із застосуванням інноваційних методів навчання та передових педагогічних технологій.

Стрімкий розвиток глобальних інформаційних мереж значною мірою сприяє загальному прогресу суспільства.

Інформаційний рівень сучасної людини визначається її інформаційною культурою, яка відображає активну творчу діяльність людини і, відповідно, її розвиток як суб'єкта цієї діяльності. За своєю природою інформаційна культура передбачає не тільки певні знання, а й використання та вдосконалення цих знань у будь-якій галузі, в тому числі пов'язаній з інформацією. Саме тому мотиви діяльності людини є природною психологічною компонентою такої характеристики особистості як її інформаційна культура.

Динамічність економічних і соціокультурних процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві, кардинальні зміни в способах поширення та використання інформації зумовлюють еволюцію освітніх технологій, сприяють активному впровадженню дистанційної освіти як одного з напрямів реформування й стратегічного розвитку освітньої системи України, зокрема післядипломної.

Ефективність застосування дистанційних технологій у післядипломному навчанні лікарів значною мірою залежить від рівня підготовленості викладачів до реалізації дистанційного навчання, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення, а також від готовності самих лікарів навчатися в умовах дистанційної освіти.

Стрімкий розвиток сучасної медицини, інфор-

маційно-комунікативні технології, впровадження страхової системи висувають підвищені вимоги до професійного рівня сучасних лікарів і особливо стоматологів, які використовують оперативні методи лікування. Вищезазначене свідчить, що існує потреба в інтенсифікації післядипломного навчання лікарів-стоматологів.

Сучасні інформаційні комп'ютерні технології дозволяють не тільки підвищувати якість освітніх послуг, а й інтенсифікувати процес формування знань за рахунок комплексного впливу різних інформаційних потоків на тих, хто навчається.

Одним із засобів вирішення цього завдання є використання дистанційного навчання в навчальному процесі закладів післядипломної медичної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз наукової психолого-педагогічної літератури та дисертаційних досліджень, що з'явилися останнім часом, свідчить про значну увагу науковців до проблеми впровадження дистанційних технологій у навчальний процес та до процесу формування інформаційної культури фахівців.

Деякі вчені розглядають інформаційну культуру як системну характеристику людини (М. Вохришева, Н. Зіновьева, Ю. Зубов, С. Каракозов, А. Суханов та ін.); інші – як соціальний аспект інформаційної культури особистості, ступінь оволодіння соціальною інформацією, сукупність принципів і реальних механізмів, що забезпечують позитивну взаємодію людини в інформаційному процесі (К. Колін, А. Ракітов, А. Урсул та ін.); як знання про структуру, функціонування інформаційного середовища, вміння, навички, необхідні для взаємодії з нею (Т. Богданова, Р. Воробйов, В. Каймін, Н. Розенберг та ін.).

Теоретичним підґрунтям проблеми дистанційного навчання є науково-педагогічні засади вітчизняних науковців В. Кухаренка, В. Олійника, В. Рибалко, Н. Сиротенко, П. Стефаненка, а також

праці зарубіжних дослідників (Р. Бел, Дж. Блумстук, Д. Кіган, Дж. Коумі), російських учених (О. Андреев, М. Моїсєєва, Є. Полат, В. Солдаткін та ін.).

Ю. Сухорєбрський, О. Бульбук, З. Ожоган опісали досвід використання сучасних інформаційних технологій у додипломному навчальному процесі на кафедрі ортопедичної стоматології.

В. В'юн, І. Гузь, М. Шишлаков, О. Демиденко вивчали застосування мультимедійних технологій у післядипломному навчанні лікарів акушерів-гінекологів, анестезіологів-реаніматологів, а також інших фахівців, які надають невідкладну допомогу.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.

Разом із цим системний аналіз наукової літератури з проблемами застосування дистанційного навчання в післядипломній освіті лікарів свідчить, що незважаючи на широке коло досліджень, у науковому плані проблема формування інформаційної культури лікарів-стоматологів засобами дистанційного навчання на сьогодні залишається малодослідженою, що зумовлює її актуальність.

Формулювання цілей статті.

Метою статті є визначення можливостей застосування засобів дистанційного навчання для формування інформаційної культури лікарів-стоматологів на післядипломному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Освічена людина повинна знаходити необхідну інформацію для професійної та повсякденної діяльності, користуватися цією інформацією, аналізувати, синтезувати, оцінювати як її, так і її джерела, використовуючи при цьому новітні інформаційні та комунікаційні технології.

У зв'язку з цим невід'ємною частиною загальної освіти особистості стає інформаційна культура, яка набуває особливої актуальності в умовах інформатизації.

Є кілька інтерпретацій поняття «інформаційна культура»: культура поведінки зі знаннями, даними та інформацією; рівень досконалості людини в інформаційній сфері діяльності; уміння цілеспрямовано працювати з інформацією і використовувати для її отримання, опрацювання, зберігання, передавання; комп'ютерні інформаційні технології, сучасні технічні засоби і методи [1, 2, 5].

Отже, під інформаційною культурою лікаря будемо розуміти сукупність культур: новітніх інформаційних технологій, технологічної, правової, соціальної, ергономічної культур, які впливають на перебіг соціальних процесів у колективі та на виховання свідомого ставлення лікаря до професійної діяльності.

Сьогодні разом із поняттям «інформаційна культура» використовують такі поняття як «комп'ютерна грамотність», «інформаційна культура користувача ПК», «інформаційна культура фахівця». Слід зазначити, що поняття «інформаційна культура» набагато ширше, ніж інші, тому

що воно точніше відображає взаємодію окремої особи з інформаційним довкіллям й інформаційним простором.

Інформаційна культура сьогодні - це не тільки новий світогляд, нове мислення, а і спілкування в різних інформаційних потоках, що орієнтоване на саморозвиток і самоосвіту. Пошук оптимальних технологій післядипломної підготовки лікарів, зокрема стоматологів, – процес постійний і динамічний. По мірі того, як швидко буде утверджуватись інформаційне суспільство, попит на інформаційно-компетентну особистість буде зростати, а це сприятиме вдосконаленню напрацьованих і впровадженню нових методик.

Ознакою інформаційної культури є не тільки отримання найрізноманітнішої і різноякісної інформації, а й уміння вибрати з величезного масиву наявної інформації найбільш важливу й потрібну.

Критеріями сформованості інформаційної культури лікаря-стоматолога можна вважати його вміння адекватно формулювати свою потребу в інформації, ефективно здійснювати пошук потрібної інформації в усій сукупності інформаційних ресурсів, переробляти інформацію і створювати якісно нову, вести індивідуальні інформаційно-пошукові системи, адекватно відбирати й оцінювати інформацію, а також здатність до інформаційного спілкування та комп'ютерну грамотність.

На думку В. Варенко, інформаційна культура охоплює такі компоненти: аудіовізуальна культура, логічна культура, семіотична культура, понятійно-термінологічна культура, технологічна культура, комунікаційна культура, мережева культура.

Отже, можна стверджувати, що структура інформаційної культури лікаря-стоматолога базується на трьох основних компонентах: теоретичному, практичному та особистісному, які зумовлені його професійною діяльністю.

Як зазначає Ю. Вороненко, професія лікаря – це безперервний, самовідданий процес постійного розвитку та вдосконалення, адже підвищення рівня знань і відточення практичних навичок становлять основу професійної діяльності лікаря будь-якої спеціальності [4]. Соціальним замовленням сучасного суспільства є фахівець, який здатний навчатися й працювати в умовах постійного зростання інформаційного потоку, має високий інтелектуальний потенціал.

Сьогодні завдяки впровадженню сучасних інноваційних інтернет-технологій лікар-стоматолог має можливість підвищувати професійну кваліфікацію в зручний для нього час, дистанційно, в тому числі в режимі on-line. Суттєвою перевагою дистанційного навчання є те, що час, витрачений на підготовку, обирається самим слухачем. З кожного курсу або блоку курсів зі слухачами проводяться інтернет-консультації, які ефективні при обговоренні проблемних ситуацій професійної діяльності, вебінари, які дають можливість обмінятися досвідом, тощо. Відхід від традиційних форм та методів навчання і впровадження інтерактивних методів із залученням слухачів до взаємодії

сприяють формуванню потреби в самостійній роботі поза межами часу, відведеного на очну форму навчання.

Безсумнівні переваги дистанційної форми навчання також підтверджені багаторічним успішним досвідом його застосування за кордоном.

Прогресивний заклад післядипломної освіти дає можливість слухачам та курсантам поліпшити систему навчання на теоретичних курсах первинної спеціалізації, а також на передатестаційних циклах, використовуючи інформаційні технології [5,6].

Отже, на сучасному етапі розвитку технологій освіти саме дистанційна форма навчання є перспективною та доступною.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Можна стверджувати, що використання дистанційних форм і методів навчання сприяє індивідуалізації процесу професійного становлення, спонукає лікарів-стоматологів, які навчаються на післядипломному етапі, до самостійної роботи, формує в них інформаційну культуру, налаштовує на оволодіння інноваційними засобами здобуття та застосування інформації. Можливості дистанційного навчання цілком відповідають соціальному замовленню щодо підготовки медичного фахівця (лікаря-стоматолога), який конкурентоспроможний на сучасному ринку праці.

Подальші дослідження окресленої проблеми

Резюме

Висвітлено сутність формування інформаційної культури лікарів-стоматологів засобами дистанційного навчання. Розглянуті теоретичний, практичний та особистісний компоненти інформаційної культури. Розглянуто досвід використання дистанційного навчання в педагогічній практиці підготовки фахівців на післядипломному етапі навчання.

Ключові слова: інформаційна культура, дистанційне навчання, лікарі, професійна діяльність, післядипломна освіта.

Резюме

Описана сутність формування інформаційної культури лікарів-стоматологів засобами дистанційного навчання. Рассмотрены теоретический, практический и личностный компоненты информационной культуры. Рассмотрен опыт использования дистанционного обучения в педагогической практике подготовки специалистов на последипломном этапе обучения.

Ключевые слова: информационная культура, дистанционное обучение, врачи, профессиональная деятельность, последипломное образование.

стосуватимуться пошуку технологій підготовки викладачів-тьюторів, які здійснюють навчання лікарів-стоматологів на післядипломному етапі.

Література

1. Милитарев В. Ю. Информатика и информационная культура / В. Ю. Милитарев, Е. П. Смирнов, И. М. Яглом // Советская педагогика. – 1988. – № 6. – С. 61–64.
2. Милитарев В. Ю. Информационная культура эпохи НТР / В. Ю. Милитарев, И. М. Яглом // Информатика и культура. – Новосибирск: Наука. Сиб. отд., 1990. – С. 94–108.
3. Пути активизации деятельности врачей-интернов / Н. В. Нагорная, С. С. Острополец, Е. В. Бордюгова [и др.] // Здоровье ребенка. – 2011. – № 3 (30). – С. 33–35.
4. Последипломное медицинское образование. Международные стандарты ВМФО улучшения качества. – ВМФО: Ун-т Копенгагена, 2003. – 32 с.
5. Семенюк Е. П. Перспективы розвитку інформаційної культури в Україні / Е. П. Семенюк // Інформатизація та нові технології. – 1993. – № 3. – С. 11–13.
6. Січненко П. І. Ефективність застосування інформаційних технологій в навчальному процесі на післядипломному етапі / П. І. Січненко, О. І. Сміян, О. К. Романюк // Актуальні питання сучасної післядипломної медичної освіти. – Суми: СумДУ, 2010. – С. 9–11.

**Стаття надійшла
19.06.2014 р.**

UDC 371.315+614.253.4+616.314

IMPROVEMENT OF INFORMATION CULTURE AMONG DENTISTS BY MEANS OF DISTANCE LEARNING

I.V. Paliychuk

SHEE «Ivano-Frankivsk National Medical University»

Summary.

We have conducted analysis of scientific psychological and educational literature and dissertation research, which indicates considerable attention of scientists to the problem of implementation of distance learning technologies in educational process and to the forming of the information culture of specialists.

Possibilities of the application of distance education for the forming of information culture of dentists have been determined.

The article reveals and describes the nature of forming of information culture of dentists by means of distance learning at the postgraduate stage. The theoretical, practical and personal components of information culture have been reviewed. It is noted that the term "information" culture reflects widely and accurately the interac-

tion of individual with information and environmental information space. Information culture today is not just a new outlook, new thinking, and communication in different information flows oriented on self-development and self-education. Search for appropriate technologies of doctors' postgraduate training, and dentists' in particular, is a continual and dynamic process. Depending on the fact how fast the information society will strengthen itself, the demand for a competent personality will grow, and this in its turn will contribute to the improvement of developed methods and implementation of new techniques.

We have formed criteria of doctor's information culture – the ability to adequately form the need for information, to effectively search the necessary information across a set of information resources, to process information and create the qualitatively new one, to conduct individual information search, adequately select and evaluate information, as well as the abilities of information communication and computer literacy.

Due to the introduction of modern innovative Internet technologies we have proved a significant advantage of distance learning, which makes it possible to raise the professional qualification at a convenient time for the audience, including on-line mode. We have showed the efficiency of on-line consultations held with students when discussing problematic situations of professional activity and webinars that provide an opportunity to share experiences. Distinction from traditional forms and methods of training, introduction of interactive methods involving audience to interaction contribute to the formation of need for independent work beyond the time given for full-time training.

Key words: information culture, distance learning, doctors, professional activities, postgraduate education.